

Posudek disertační práce

Petr Macek: Metoděj Habáň (1899-1984). Sonda do dějin českého novotomismu

UK, Teologická fakulta, Praha 2018, vedoucí práce doc. PhDr. Tomáš Petráček, Th.D.

Předložená disertační práce představuje „život a dílo“ významného českého dominikánského kněze a novotomistického filozofa Metoděje Habáně a klade si dva základní cíle: zrekonstruovat etapy Habáněova působení v české církvi a společnosti a analyzovat jeho myšlení „tváří v tvář paradigmatickým změnám, jimiž církev i společnost ve dvacátém století prošla“ (s. 4). Konstatujeme, že cílů bylo v zásadě dosaženo, a to prostřednictvím standardního a solidního životopisu osobnosti M. Habáně, přičemž se autor věnoval jak životopisným aspektům, tak charakteristice jeho myšlenkového typu.

Autor posudku měl poněkud zjednodušenou práci tím, že při posuzování disertace mohl zohlednit dvě nedávno vydané publikace, které postavu M. Habáně zmiňují - a to *Českou katolickou literaturu*, díl III, 1945-1989 Martina C Putny (Torst 2017), a sborník s názvem *Proměny marxisticko-křesťanského dialogu v Československu* editorů Ivana Landy a Jana Mervarta (Filosofia 2017). Z těchto dvou publikací je zřejmé, že Metoděj Habáň představuje významnou osobnost, která si zasluhuje patřičnou pozornost. V Landově a Merhartově sborníku jej zmiňuje filozof i pamětník v jedné osobě Karel Floss, který hodnotí Habáněovo teologické dílo v souvislosti s J. L. Hromádkou a také v kontextu aktivit Jiřího Němce v šedesátých letech, kdy se Habáň projevoval jako kritik Druhého vatikánského koncilu (“koncil bude smutnou záležitostí, na níž budou málo vzdělaní biskupové ošálení povrchními poradci...”). M. C. Putna zase Habáně hodnotí v rámci celého komplexu katolické literatury druhé poloviny 20. století a nešetří hodnotícími výrazy („milovník staré scholastiky“, „protagonista ‚zlatého věku‘ předválečného dominikánství a největší žijící autorita řeholní komunity v pozdních 60. letech“, „dominikánský patriarcha zrazující své syny od pokoncilního reformismu“ apod.) a rovněž potvrzuje, o jak významnou, i když kontroverzní postavu šlo. V tomto smyslu můžeme být spokojeni, že se M. Habáň dočkal svého životopisce.

Celkově mohu konstatovat, že autor odvedl velmi solidní výkon. Analyzoval podstatné prameny, kriticky zhodnotil dostupnou literaturu, pokusil se o srovnání Habáně s některými dalšími katolickými mysliteli, vhodně upozornil na klíčové události Habánova filozofického vývoje a pečlivě rozebral Habánovy teologické, filozofické a popularizační práce. Díky této disertaci máme solidní příspěvek do obrazu české katolické literatury ve 20. století, zejména v její teologické složce.

Kritické poznámky:

Od posudku se očekávají kritické postřehy. Zde tedy několik (snad) podstatných.

1. I když chápu, proč se autor opřel o teorie Karla Mannheima (Ideologie a utopie), přece jen se mi zdá, že hodnotit tomismus, případně novotomismus jakožto utopii je sporné. Zdá se mi za prvé, že by bylo možné při vystižení tohoto pojmu použít novější a relevantnější práce než je Mannheimova, za druhé lze polemizovat se samotným Mannheimem – tomismus je systémem založeným na protiutopických, kreaturálních tezích, na rozdíl od chiliasmu i politického konzervatismu. Je vůbec otázka, zda je Mannheim vhodným filozofickým rámováním životopisu novotomistického filozofa. Moderní doba je utvářena i „antimoderními“ neutopickými koncepty.
2. S tím souvisí druhá výhrada. Autor spíše než po Mannheimovi mohl sáhnout po několika moderních životopisech z pera současných zahraničních i českých autorů, kteří pracují s moderní metodologií (A. Mares, J. Štaif, J. Suk a další). I když se uvedení autoři zabývají spíše „světskými“ postavami, dá se z nich poučit, jak je možné biografii psát. Dnešní historikové například pracují s vděčnou koncepcí „druhého života“, která umožňuje odlišit oblast vlastního života a pozdějších interpretací. Takto zůstává disertace spíše na úrovni tradiční historiografie, což je trochu škoda.
3. Celkový pokus o hodnocení M. Habáně je příliš zatížen již uvedeným „mannheimovským“ východiskem. Možná stačilo, aby autor na místě složitých konstrukcí ocenil Habáně jako teologa, který považuje jak etiku, tak antropologii a psychologii za důsledek správného (tj. tomistického) myšlení – a na druhé straně vystihl jeho nedostatečný intelektuální i formální potenciál zasáhnout skutečně zásadním způsobem do českých

filozofických rozprav ve 20. století a splnit v té době již zřejmě nespílitelný cíl (alespoň v českých zemích) – vytvořit celistvý, jednotný, „správný“ a všeobecně respektovaný filozofický směr.

4. Doporučuji (před případným vydáním) ještě jednu věcnou i jazykovou korekturu. Do díla se občas vloudila nepříjemná chyba ve jménech (O. F. Babler, známý křesťanský básník a překladatel, si například zaslouží správné uvedení svého jména).

K rozpravě doporučuji otázku, jaký byl vztah Metoděje Habáně k jiné významné osobě českého katolicismu, a to Dominiku Peckovi. Ten se totiž také zabýval filozofickou antropologií a nakonec na toto téma sepsal monumentální třísvazkové dílo. Existují u těchto dvou autorů odlišná východiska a koncepty – a pokud ano, jaké to jsou?

Konstatuji, že práce splňuje náležitosti kladené na díla tohoto typu a doporučuji ji k obhajobě.

prof. Jiří Hanuš, 20. 1. 2018

Historický ústav MU

Arna Nováka 1

603 00 Brno